
VERZORGING EN HERHAALDE Kweek VAN DE GROENE RAT- TENSlang (*Gonyosoma oxycephala*).

Door: Eddy Even, Graaf Anselmdek 39, 3434 DP
Nieuwegein.

Inhoud: Inleiding - Voorkomen - De dieren - Ter-
rarium - Voedsel - Drinken - Voortplanting - Tabel -
Conclusie.

INLEIDING

Gonyosoma oxycephala is een mooie smaragdgroene slang, met een roodbruine staart (roodstaart rattenslang). Vaak is er een gele ring aanwezig tussen staart en lichaam. De tong is blauw met zwartgrijze punten, waarmee de slang op een opvallende manier tongelt. Deze dieren zijn slank gebouwd, hebben een spitse kop (worden daarom ook wel spitskopslang genoemd) en grote ogen. De beschubbing is: 23 op het lichaam, 236 tot 262 buikschubben, en 130 tot 149 staartschubben. De buik is groen bij jonge dieren, en lichtgroen of wit bij volwassen dieren. Er zijn 22 of 23 lange tanden, nodig voor de vogelvangst (Van Riel, 1978).

Mehrtens (1987) laat in zijn boek een vreemde kleurvariant zien: een dier dat geheel de roodbruine kleur van de staart heeft.

Het geslachtsverschil is, zoals bij de meeste Colubriden, te vinden in de vorm van de staart: bij de mannen dikker aan het begin van de staart. Vrouwen kunnen veel groter zijn dan de mannen; dit is bij mijn dieren het geval. Heijen (1988) schrijft, dat soms wordt beweerd dat mannen een lichter gekleurde staart zouden hebben dan de vrouwen; dit is bij mijn dieren niet zo.

In oudere literatuur wordt deze slangesoort nog onder het geslacht *Elaphe* geplaatst (o.a. door

Foto 1. *Gonyosoma oxycephala*, man / male. Foto: F. Mullenders.

Foto 2. *Gonyosoma oxycephala*, vrouw / female. Foto: G. Pijnappel.

Grzimek), maar tegenwoordig altijd onder *Gonyosoma*. Een verschil met *Elaphe* is ondermeer de rudimentaire long, die betrekkelijk goed is ontwikkeld. Deze is ongeveer 10 cm lang (Van Riel, 1978). Het geslacht *Gonyosoma* heeft slechts één soort, die twee ondersoorten kent (Mehrtens, 1987). *Elaphes* die veel op *Gonyosoma oxycephala* lijken en die ook groene rattenslang worden genoemd zijn *Elaphe triaspis* uit Mexico, en de zeldzame *Elaphe prasina* uit Zuidoost-Azië.

VOORKOMEN

Gonyosoma oxycephala komt voor in Thailand, Cambodja, Maleisië, Singapore, Birma, Filippijnen, Nicobar- en Andaman-eilanden, de oostelijke Himalaya en een aantal Indonesische eilanden o.a. Java en Borneo. De slangen leven in tropische wouden, langs rivieren en in brakwaterbossen (Van Riel, 1978).

DE DIEREN

In september 1986 kocht ik een goed uitziend mannelijk dier van ongeveer 140 cm lang. Dit dier deed het goed, en heeft geen last gehad van allerlei ziekten, zoals die vaak bij geïmporteerde slangen voorkomen. Alleen in de eerste week heeft het dier water gedronken waar wat rodinazol in zat (of dit enig effect heeft gehad, betwijfel ik). Januari 1987 had ik het geluk twee volwassen vrouwen te kunnen kopen. Deze zijn nakweek, en in augustus 1984 in Duitsland geboren uit wildvang ouders. Met deze dieren heb ik nooit problemen gehad. Het mannetje weegt nu 480 g en is 170 cm lang. De vrouwen, nummer 1 en 2, wegen respectievelijk 1370 en 1260 g, en zijn 230 en 225 cm lang.

TERRARIUM

Het mannetje hield ik eerst alleen in een bak van 80x40x40 cm (lxbxh), en de vrouwen in een bak van 90x45x120 cm. Na de tweede paring (zie Voortplanting) zette ik het mannetje permanent bij de vrouwen.

Het terrarium is ingericht met een tak, en in de hoeken aan de achterwand heb ik glazen bakjes bevestigd. Op de bodem staat een ruime waterbak (40x40x15 cm). Voor de rest is de bodem bedekt met zaagsel.

De dieren zijn bijna altijd bovenin de bak te vinden, hangend over de tak of de lege bakjes. De temperatuur bovenin de bak is circa 27°C, onderin is het koeler. Er brandt dag en nacht een Elsteinstraler van 60 Watt, en overdag brandt er een T.L. van 18 Watt. Deze verlichting gaat aan bij zonsopkomst, en uit bij zonsondergang (automatisch geregeld met een lichtgevoelige schakeling).

VOEDSEL

De wildvangman bood ik twee dagen na aankoop voedsel aan in de vorm van een levende muis. Deze accepteerde hij niet. Een jonge rat beet hij wel, maar at hij niet. Dit probeerde ik een paar dagen later nog eens, ook weer zonder resultaat. Na een week gaf ik een levend vuurvinkje dat hij direct opat. Ook een dood staalvinkje at hij een paar dagen later op. Hierna bood ik telkens levende vogeltjes aan, voornamelijk Japanse meeuwtjes en zebrevinkjes, maar ook grotere zoals kanaries en mussen.

Tot zes vogeltjes in één keer at de slang, ook dode exemplaren accepteerde hij. Dode eendagskui-kens weigerde hij echter. Tussen de vogeltjes door

probeerde ik ook halfwas muizen die de slang soms (per vergissing?) aannam.

Na enkele maanden legde ik een dode muis in het terrarium. Na enige uren bleek die te zijn opgegeten. Hierna at de slang eerst alleen dode muizen en later ook levende. Nu eet de man de muizen goed (tot acht stuks), en daarnaast krijgt hij soms ook nog vogeltjes. Kuikens neemt hij nog steeds niet aan.

De nakweek vrouwen zijn opgegroeid op een dieet van muizen, en eten die dan ook gretig. Toen ik eendagskuikens probeerde te voeren, namen ze die aan, evenals diverse vogels.

De drie slangen voer ik nu voornamelijk met muizen, kuikens en ratten. De vertering verloopt snel, in drie tot vier dagen. De grote vrouwen eten veel, circa zes tot acht muizen of kuikens per week, of twee of drie halfwas ratten. Mijn dieren zijn niet kieskeurig wat voedsel betreft; buiten het al genoemde hebben ze tot nu toe gegeten: woestijnratten, halfwas katoenratten, rose woelmuizen, hamsters, veeltepelmuisen, stekelmuisen, jonge boomkwartels en dwergkwartels.

DRINKEN

Gonyosoma's zijn echte drinkers. Als ik het terrarium sproei, nemen ze de druppels en het stromende water op. Ik gebruik een hogedrukspuit, waarmee ik ze eerst besproei; zodra ze beginnen te drinken, houd ik de sproeikop vlak voor de bek, zodat ze veel water kunnen drinken.

Als ik niet sproei, gaan ze na een paar dagen ook wel uit de waterbak drinken. In het sproeiwater kunnen gemakkelijk vitaminen, kalk en dergelijke worden gemengd. Zelf geef ik melk en fosforzure kalk in het water, vooral aan de vrouwen als ze eieren dragen. Ongeveer om de twee weken meng ik door het sproeiwater tien druppels 'VINKA' van Beaphar, een

Foto 3. Eieren van / Eggs of *Gonyosoma oxycephala*.
Foto: G. Pijnappel.

Foto 4. *Gonyosoma oxycephala*, juv. Foto: G. Pijn-
appel.

multivitaminepreparaat voor vogels.

VOORTPLANTING

Begin september bereidde ik de slangen voor op de paring zoals beschreven is door Van Riel (1978). Voor *Gonyosoma* is, anders dan voor de meeste *Elaphes*, geen licht/temperatuurcyclus nodig, maar een verhoging van de luchtvochtigheid. Hiertoe legde ik bij de vrouwen een aquariumverwarming in de waterbak, zodat het water warm werd en snel verdampste. Verder sproeide ik er vaak (één tot drie maal per dag). Bij het mannetje plaatste ik de waterbak vlak onder de lamp. Ook hier spoede ik vaak.

Drie weken later zette ik het mannetje bij de vrouwen in de bak, maar er gebeurde niets. Vrouw 1 vervelde op 2 november en 's avonds plaatste ik het mannetje bij haar, dat direct met de paring begon. Na 10 minuten volgde de copulatie, die uren duurde. In de dagen erna probeerde ik om het mannetje met vrouwtje 2 te laten paren, maar dat reageerde niet. Een maand later haalde ik de verwarming uit het water en spoede ik minder. Vrouw 1 at vanaf de derde week na de paring minder, en at na vijf weken helemaal niet meer. Op 2 januari vervelde ze, en legde op 14 januari acht eieren. Ik had twee bakken, gevuld met vochtig mos, in het terrarium geplaatst om als mogelijke legplaats te dienen, maar ik trof de eieren aan in een kaal, glazen bakje bovenin. De vrouw lag er omheen gewonden, zoals ook bijvoorbeeld *Chrysopelia ornata* doet (Steehouder, 1985). De eieren plaatste ik in een met vochtig sphagnum gevuld emmertje, dat ik in een glazen bakje zette. Het emmertje stond op een steen net boven de waterspiegel. De watertemperatuur schommelde rond de 31°C en tussen de eieren was deze circa 1 graad lager. Na 87 dagen, op 11 april, kwam het eerste jong uit, en 14 dagen later het laatste.

Eén ei, het onderste dat soms half in het water stond, bevatte een dood volgroeid slangetje. Van de zeven jongen ging er één na vier dagen dood, en de andere vervelden na zes tot acht dagen. De jongen waren ongeveer 45 cm en wogen tussen de 18 en 23 g. Ze weigerden zelfstandig nestmuizen te eten, maar als deze met het kopje in de bek werden gelegd, slikten ze ze wel vlot in.

Al snel aten ze tot één week oude muisjes, of 2 nestmuizen in één maaltijd. Na vier maanden gingen ze zelfstandig jonge muisjes eten.

Op 20 maart zette ik het mannetje weer bij de vrouwen, met als resultaat weer een paring met vrouw 1. Ik had géén vochtige periode veroorzaakt dit keer. Na deze paring bleef het mannetje constant bij de vrouwen. Ook vrouw 2 ging later eieren leggen (zie de tabel).

TABEL: KWEEKRESULTATEN 1988

dier nr.	paring op	ver- veld op	eie- ren op	aan- tal	uitge- komen op	levend/ dood uit- gekomen
1	20-11	5-1	14-11	8	11-4	7/1
1	20-3	1-5	14-5	8	22-8	4/4
2	?	7-7	20-7	6	14-11	6/0
1	?	18-8	22-8*	2	-	onbe- vrucht
1	?	18-8	31-8	5	11-12	5/0
2	?	16-9	4-10	8	26-1 1989	4/2 2 onbe- vrucht

* = Waarschijnlijk zijn deze twee eieren te vroeg

gelegd, het dier was gestressed, doordat het is verhuisd (paar uur in een zak gezeten). Deze wagen ook niet in een cluster in het bakje afgezet, maar lagen los op de bodem van het terrarium. Toen ik na het uitkomen van de andere eieren deze twee openknipte, bleken ze dan ook onbevruucht te zijn.

Het tweede legsel broedde ik uit in een vergiet en vochtige handdoek, de laatste legsels in vochtig zaagsel.

De latere legsels hield ik iets minder warm (27°C). Voor de rest (voedselweigering, beschermingsgedrag, legplaats en dergelijke) komen de latere legsels overeen met het eerste.

Tot nu toe verkocht ik alle jongen binnen enkele weken na het uitkomen. De geslachten van de levende dieren uit het eerste legsel zijn twee mannetjes en vier vrouwtjes (niet zeker), tweede legsel drie mannetjes en één vrouwtje, derde legsel één mannetje en vijf vrouwtjes en het vierde legsel drie mannetjes en twee vrouwtjes.

CONCLUSIE

Gonyosoma oxycephala is zeker niet veel moeilijker te houden en te kweken dan de meeste *Elaphes*. Met gezonde exemplaren blijkt het mogelijk om na een éénmalige voortplantingscyclus verscheidene legsels per jaar te krijgen.

Een probleem is nog het niet altijd voor 100% levend uitkomen van de jongen; misschien dat een andere broedmethode beter is. Het lijkt erop, dat vochtig zaagsel het best als substraat voldoet. Hierbij zijn alle jongen nog levend uit het ei gekomen.

Bij enkele kwekers van deze soort (Van den Bossche, Broër, Noordman e.a.), hebben de vrouwen hele legsels van onbevruuchte eieren afgezet, terwijl dezelfde exemplaren ook bevruuchte eieren hebben ge-

legd. Dit is bij mij (gelukkig) nog niet voorgekomen, alhoewel er bij de laatste twee legsels wel onbevuchte eieren zaten. Een mogelijke oorzaak is, dat de vrouwen te veel legsels achter elkaar produceren.

Het schijnt dat dit soort slangen nogal eens last heeft van reuma: de staart sterft dan af.

Als *Gonyosoma* last heeft van ectoparasieten (teken, luizen en dergelijke), dan is het beter om géén Vapona te gebruiken. Hier krijgen ze ademhalingsmoeilijkheden van en gaan dan in de waterbak liggen. Neguvon is in dit geval beter. Heijen (1988) heeft het tenminste niet over vervelende bijwerkingen.

Wanneer een begin van mondrot (stomatitis) wordt waargenomen, moet er snel worden gehandeld: Hingley (1984) meldt, dat een vrouwelijk dier drie dagen na de eerste tekenen al dood ging. Naderhand bleek bij controle, dat de hele bek al was aange-tast.

LITERATUUR

Broër, W., 1978, Rotschwanznatter *Gonyosoma oxycephala*, ihre Pflege und Zucht. Aquarium, 104, 79-81. Wuppertal.

Grzimek, B., 1973, Het leven der dieren. Deel VI, Reptielen. Utrecht, 1973.

Heijnen, G.H., 1988, De verzorging van en de kweek met de spitskopslang (*Gonyosoma oxycephala*). Lacerta 47 (1), 24-29.

Hingley, K., 1984, Failure to Treat Necrotic Stomatitis in *Gonyosoma oxycephala*, the Red Tail Green Racer. The Herptile, Vol. 9 (3), 86.

-
- Mehrtens, J.M., 1987, Living Snakes of the World in Color.
New York, 1987.
- Riel, C.A.P. van, 1978, Voortplanting in het terrarium van *Gonyosoma oxycephalum*.
Lacerta 37 (2), 19-22.
- Steehouder, T., 1985, Mislukte poging om eieren van *Chrysopelia ornata ornatissima* uit te broeden.
Litt. Serp. Vol. 5 (4), 171-172.